

Της ελαίας εγκώμιον

Μέσα από το φυσικό περιβάλλον υπάρχουν πολλά που μπορούμε να τα υιοθετήσουμε ως εμβλήματα, ως αξίες, ως πολιτισμικά σύμβολα, αναγκαία και διαχρονικά. Ένα τέτοιο σύμβολο-δέντρο είναι και η ελιά, που τόσα πολλά έχουν γραφεί για αυτήν από τους πνευματικούς ανθρώπους. Δέντρο ιερό, δέντρο που στεφανώνει αθλητές, δέντρο της ειρήνης. Αυτή είναι η ελιά. Την είπαν καλλιστέφανη, επειδή φτιάχνει όμορφα στεφάνια, ιερή, επειδή χαρίστηκε από τη θεά Αθηνά στην πόλη των Αθηνών, αιώνια, επειδή ζει χρόνους αμέτρητους και ολύμπια, γιατί είχε εκλεκτή θέση στον ιερό χώρο της Ολυμπίας.

Ακόμη, η ελιά έγινε τίτλος και φυσικό **περίαπτον**, δηλαδή φυλακτό και τραγουδήθηκε στα μύρια από την αρχαιότητα έως σήμερα δημοτικά τραγούδια. Από την αρχαιότητα πέρασε στο Χριστιανισμό και απόκτησε μοναδική λειτουργικότητα στο τελετουργικό και στον εθιμικό κύκλο. Ακοίμητα καντήλια σε απλά νοικοκυριά, βαφτιστικά λαδόπανα που μυρίζουν αγουρέλαιο ελιάς και τόσα άλλα που παραπέμπουν το μυαλό μας σε άπειρα στοιχεία πολιτισμού της ελιάς.

Περιέχεται το όνομά της σε παροιμίες, σε αινίγματα, σε τραγούδια του λαού, σε μαντινάδες, σε συνταγές στα λαϊκά εδέσματα και στηρίζει με τον καρπό της και το λάδι της ολόκληρη τη μεσογειακή διατροφή.

Αειθαλές δέντρο η Ελαία, η κοινή ελιά μας, ανθοφορεί την άνοιξη και σιγά σιγά δένει τον καρπό της, που είναι έτοιμος για μάζωξη το φθινόπωρο.

Στο νησί μας οι παλαιότεροι που ήξεραν την προσφορά της ελιάς έλεγαν: **«Αμπέλι για την αφεντιά σου και ελιά για τα παιδιά σου»**, μα πρόσεχαν να μην την φυτεύουν κοντά στα αμπέλια γιατί **«η ελιά πίνει το κρασί»**. Μετά το μάζωμα έπαιρναν το σαράκο ή άλλο πριόνι και **«την έκαναν ποτήρι»**. Δηλαδή την κλάδευαν κυκλικά και όμορφα, ώστε να την περιτριγυρίζουν τα κλαδιά της όπως το σχήμα του ποτηριού. Σε άλλα μέρη δεν κόβουν ποτέ την ελιά και την αφήνουν κι όπου βγει.

Στην Κεφαλονιά μας λένε: ότι όσο πιο πολύ την κόβεις τόσο σου δίνει καρπούς. Είναι χαρακτηριστική η φράση της κεφαλλονίτικης παροιμίας για αυτό το λόγο: **«Η ελιά θέλει ζουρλό νοικοκύρη»**.

Μα υπάρχουν και μέρη που η ελιές απλώνουνε τους κλάρους τους σα μανουάλια τεράστια. Σε αυτούς τους κλάρους είναι που τους βάζει ο νοικοκύρης τους το αντιστύλι και τους κρατά για να μη σπάσουν. Αυτή είναι η εμφάνιση μιας **«γριάς ελιάς»** που πάντα δίνει ότι μπορεί.

Ανάλογα με τον καιρό και τη φροντίδα, άλλοτε δίνει καρπούς και άλλοτε τους λιγοστεύει: **«Η ελιά άλλοτε έχει σοδειά κι αναποδιά»**. Πρέπει να την φροντίζουμε από τις αρρώστιες, ιδίως από το δάκο που τρυπώνει στον καρπό της και κάνει ζημιά.

Το μάζεμα της ελιάς στην αρχαία Ελλάδα

Λιομάζωμα

«Το μάζεμα της ελιάς» Θεόφιλος

Στην κεφαλονίτικη λαογραφία το λάδι αναφέρεται σε πολλές παροιμίες που του δίνουν την αξία που του πρέπει:

«Πρώτα θεμέλια του σπιτιού, ψωμί, κρασί και λάδι» και

«Κρασί παλιό και λάδι νιό». Το λάδι το νέο έχει όλες εκείνες τις θρεπτικές ουσίες που έχει τραβήξει το δέντρο για να κάνει τον καρπό του.

Ξέρετε ότι η ελιά είναι ένα υπεραιώνιο δέντρο; Στις Πάνω Βούβες Χανίων βρίσκεται ένα ελαιόδεντρο, μνημείο της φύσης, ηλικίας 5.000 ετών.

Εθνικό Δίκτυο Ελιά ΚΤΠΕ Καλαμάτας

Ελιά - Κόσμημα

Παροιμίες για την ελιά:

66

**Της ελιάς τα βάσανα,
του λιναριού τα πάθη**

99

66

Λάδι από την κορυφή,
κρασί απ' τη μέση
και **μέλι** απ' τον πάτο
αγόραζε

99

66

**Η αλήθεια
και το λάδι
βγαίνουν
από πάνω.**

99

66

**Τρεις (3) το λάδι,
τρεις (3) το ξίδι,
πέντε (5) το λαδόξιδο.**

99

66

**Βάλε ελιά
για τα παιδιά σου
και μηλιά
για την κοιλιά σου.**

99

66

**Αν δεν δώσεις την
ελιά
πώς
θα πάρεις λάδι;**

99

66

ΕΛΙΕΣ
απ' τον πατέρα σου
και αμπέλι
απ' τα χέρια σου.

99

66

Από το θέρο
ως τις ελιές
δεν απολείπουν
οι δουλειές

99

66

Όποιος έχει σιτάρι,
κρασί και λάδι
στο πιθάρι έχει του
κόσμου τα καλά και
του θεού τη χάρη.

99